

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק

בג"ץ 2344/21

לפני: כבוד השופט ע' פוגלמן
כבוד השופט י' עמית
כבוד השופט י' אלרון

העותרת: עמותת הרצליה למען תושביה

נ ג ד

המשיבים: 1. שר החינוך
2. וועדת פרס ישראל - משרד החינוך
3. היחידה הממשלתית לתיאום במאבק לגזענות

עתירה למתן צו על תנאי ובקשה למתן צו ביניים

בשם העותרת: עו"ד שמואל סעדיה; עו"ד עמית המפל

פסק-דין

השופט י' אלרון:

1. לפנינו עתירה למתן צו על-תנאי אשר יחייב את שר החינוך (המשיב 1, ולהלן: השר) לנמק מדוע לא ייבחרו כלות וחתני פרס ישראל ב-"שקיפות מלאה", באופן שוויוני – אשר ישקף את "מארג האוכלוסיה כולה לרבות בני עדות המזרח ו/או ספרדים ו/או מיעוטים" – ותוך נקיטת "אפליה מתקנת" בהענקת הפרס לטובת מגזרים אלה למשך "השנתיים הקרובות לפחות".

כחלק מכך, נתבקשנו גם להורות "על ביטול ההחלטה בדבר המינויים לפרס ישראל". בנוסף, נתבקשנו לחייב את השר לנמק מדוע לא יימנע מהענקת הפרס בתחום חקר המתמטיקה ומדעי המחשב לשנת תשפ"א לפרופ' עודד גולדרייך, וזאת בשל "התבטאויותיו החמורות".

2. דין העתירה – על ראשיה השונים – להידחות על הסף, אף ללא צורך בתגובת המשיבים. זאת, בשל פגמים דיוניים יסודיים – העדר תשתית עובדתית, העדר עילה משפטית, כוללניות הסעד המבוקש, ואי-מיצוי הליכים – אשר כל אחד מהם כשלעצמו מהווה עילה מספקת לדחייתה על הסף, כמפורט להלן.

3. השאלות המועלות בראשה הכללי של העתירה – ביחס לסדרי עבודתן של ועדות השופטים הממליצות מדי שנה על הזוכים בכל תחום, וביחס לאופן בו ועדות אלה מפעילות את שיקול דעתן המקצועי – הן בעלות חשיבות ציבורית ומורכבות משפטית כאחד. אולם אופי השאלות שמעלה העתירה עומד בניגוד גמור לאופי התייחסותה אליהן, אשר כלל אינה מאפשרת לדון בהן לגופן.

כך, חלף הנחת תשתית עובדתית מלאה וסדורה, העתירה נסמכת בכלליות על "נתונים ופרסומים" ממקורות עלומים ועל התבטאויות של שני נבחרי ציבור בכלי התקשורת. למותר לציין כי אין די בכך כדי לבסס – ולו באופן לכאורי – את הטענה לקיומה של אפליה כלפי מגזרים מסוימים בהענקת הפרס, כל שכן את קיומו של קשר מעשי בין האפליה הנטענת לבין "סעד השקיפות" המבוקש. ולמען הסר ספק – אין ולא יכול להיות חולק על כך שמגזרים שונים, לרבות אלה שצוינו בעתירה, אכן סובלים מתת-ייצוג מתמשך בקרב כלות וחתני הפרס; אך מטבע הדברים, מציאות מצערת זו היא תולדה של מגוון סיבות, היסטוריות ועכשוויות, אשר התייחסות קונקרטית אליהן ולמגמות העדכניות בהקשר זה היא הכרחית לצורך טענת האפליה.

4. בדומה, בפן המשפטי, העתירה מציגה את המסגרת הנורמטיבית הרלוונטית באופן חלקי ביותר: בראש ובראשונה, אין בה זכר לתקנון פרס ישראל, אשר מספר לא מבוטל מהוראותיו מסדירות את היבטי השקיפות והשוויון בעבודת ועדות השופטים (סעיפים 20, 21, 26, 34, 36 ו-37). על כן, העתירה אף אינה מסבירה, בין השאר, מדוע הוראת סעיף 20 לתקנון – לפיה "במסגרת שיקוליה הוועדה תביא בחשבון את ההנחיות הכלליות לגבי העדפה מתקנת כפי שמקובל בשירות הציבורי" – אינה נותנת מענה הולם לתת-הייצוג של מגזרים מסוימים, והאם הקושי נעוץ בהוראה עצמה או באופן יישומה.

כמו כן, מתוך פסיקתו הענפה של בית משפט זה בענייני הפרס, העתירה מפנה לפסק דין אחד ויחיד, שקביעותיו אינן שייכות לענייננו. לעומת זאת, העתירה אינה מתייחסת לפסקי הדין שדנו (גם) בטענות כלליות ביחס לסדרי עבודתן של ועדות השופטים וביחס לחוסר-השקיפות של תהליכי קבלת ההחלטות (בג"ץ 2769/04 ח"כ יהלום נ' שרת החינוך (19.4.2004); בג"ץ 3346/09 הפורום המשפטי למען ארץ-ישראל נ' ...

שר החינוך (26.4.2009); בג"ץ 1311/15 ד"ר נ' שר החינוך (20.5.2015); ו-בג"ץ 208/19 בן מאיר נ' שר החינוך (2.5.2019)).

על כן, העתירה גם אינה מתמודדת עם הקביעות והאמירות של השופטים באותם מקרים, ולהשלכותיהן בענייננו. תחת זאת, העתירה מסתפקת בהעלאת טענות כלליות ביחס לעקרון השוויון וכן חובות ההגינות ותום הלב המוטלות על הרשות, אשר כשלעצמן אינה מגלות עילה משפטית להתערבותנו בהקשר הנוכחי.

5. בנוסף, הסעדים הכוללניים המבוקשים בראשה הכללי של העתירה אינם מהסוג שבית משפט זה נוהג לתת, כל שכן בעניין אשר נפסק שוב ושוב כי ראוי שננהג לגביו בריסון מרבי (בג"ץ 2324/11 גיל נ' שר החינוך, פסקה 10 לפסק דינו של השופט גרוניס, כתוארו אז (26.4.2011)).

כך, באשר לסדרי העבודה ואופן הפעלת שיקול הדעת, נדמה כי העתירה מבקשת שכתוב מקיף של תקנון פרס ישראל – מחיקת הוראות קיימות כמו גם יצירת חדשות – וספק רב אם ניתן וראוי לעשות כן באמצעות "חקיקה שיפוטית"; ואילו הנהגת "אפליה מתקנת" בהענקת הפרס היא שאלת מדיניות מובהקת, אשר כלל לא ברור איזה סעד אופרטיבי נוכל לתת בעניינה.

6. אם לא די בכך, הרי שלהגשת העתירה גם לא קדם מיצוי הליכים כנדרש: לפי הנטען, העתירה נשלחה למשיבים ביום 16.3.2021 – היינו, שלושה שבועות בלבד בטרם הוגשה, "בהעדר מענה", ביום 6.4.2021 – כשבמהלך תקופה זו אף חל השנה חג הפסח. ברי, כי בפרק זמן כה קצר לא ניתן היה לבחון את הטענות ולגבש התייחסות עניינית – ולו באופן ראשוני – לסוגיות כבדות-המשקל המועלות בעתירה ולמהפך שהיא מבקשת לחולל בתהליך הענקת הפרס.

לאור זאת, ובהינתן שהפרס מוענק מדי שנה, אין די בכך כדי להביא סוגיות אלה לפתחו של בית משפט זה. כידוע, מיצוי הליכים אינו עניין פורמאלי או פרוצדורלי גרידא; מדובר בדרישה מהותית שתכליתיה כוללות יעילות ואפקטיביות, וכמובן כבוד הדדי בין הרשות השופטת לרשות המבצעת (ראו למשל: בג"ץ 112/12 אדס טבע ודין נ' ממשלת ישראל, פסקה 8 (24.5.2012)).

7. ראשה הפרטני של העתירה לוקה אף הוא בכל הפגמים הדיוניים שפורטו לעיל, ואף ביתר שאת. לכך רק אוסיף שלו הייתה העותרת ממצה הליכים כדבעי, גם הייתה ודאי

מגלה שלעניין הענקת הפרס לפרופ' גולדרייך, טענותיה מוקדמות – אולי אפילו תיאורטיות – שכן השר טרם החליט אם לאמץ את המלצת הוועדה, כפי שעולה מהחלטת הביניים שניתנה בעתירה אחרת שהוגשה בעניין (בג"ץ 2199/21 ועדת השופטים להענקת פרס ישראל לשנת תשפ"א בתחום חקר המתמטיקה ומדעי המחשב נ' שר החינוך (8.4.2021)).

8. בדיקה במאגר המידע "נבו" העלתה כי זוהי העתירה העשרים שהגישה העותרת, באמצעות העומד בראשה ובא-כוחה כהליך דנן, במהלך עשר השנים האחרונות – אשר מחציתן נמחקו בשל אי-תשלום אגרה לאחר תזכורות חוזרות (בג"ץ 3636/11 ; בג"ץ 4251/11 ; בג"ץ 7119/12 ; בג"ץ 1342/15 ; בג"ץ 9000/17 ; בג"ץ 5175/19 ; בג"ץ 6558/20 ; בג"ץ 6740/20 ; ובג"ץ 618/21) ומחציתן נדחו על הסף מחמת אותם פגמים דיוניים שנפלו בעתירה הנוכחית, חלקם או כולם (בג"ץ 2000/13 ; בג"ץ 731/14 ; בג"ץ 3858/14 ; בג"ץ 2768/15 ; בג"ץ 3782/15 ; בג"ץ 3786/15 ; בג"ץ 9264/17 ; בג"ץ 355/19 ; בג"ץ 3008/20 ; בג"ץ 1570/21).

בתוך כך, בחמישה מהמקרים אף הוטלו על העותרת הוצאות משפט או הוצאות לטובת אוצר המדינה: בעתירה נגד מינויה של יעל גרמן לשרה חויבה העותרת לשלם 2,500 ש"ח (בג"ץ 2000/13) ; בעתירה נגד מחיקת חובות של בעלי הון – 10,000 ש"ח (בג"ץ 731/14) ; בעתירה לסגירת בתי הזיקוק והמפעלים במפרץ חיפה – 12,000 ש"ח (בג"ץ 2768/15) ; בעתירה נגד אי-יישום המלצות מבקר המדינה – 3,000 ש"ח (בג"ץ 3786/15) ; ולבסוף, בעתירתה נגד החלטת הממשלה לאסור כניסה לישראל בשל התפשטות נגיף הקורונה חויבה העותרת לשלם 2,500 ש"ח – ונדחתה בקשתה לעיון מחדש וביטול ההוצאות לטובת אוצר המדינה (בג"ץ 1570/21).

לכך אף יש להוסיף עתירה אחרת שהגיש יושב-ראש העותרת, שנדחתה על הסף באחד מפסקי הדין היחידים הנסמכים במפורש על תקנה 6 לתקנות סדר הדין בבית המשפט הגבוה לצדק, התשמ"ד-1984, בבואם לחייב את העותר לשאת בהוצאות לטובת אוצר המדינה:

"בית משפט זה אינו נוטה לחייב עותר בתשלום הוצאות המשפט כאשר הוא דוחה עתירה על הסף בשל העדר עילה. אך הוא רשאי לפסוק הוצאות במקרה כזה, ומן הראוי שיעשה זאת, בעתירות סרק או בעתירות טורדניות, שאין להן כל יסוד, והן מוגשות בדרך הגובלת בזלזול כלפי בית המשפט" (בג"ץ 3731/95 סעדיה נ' לשכת עורכי הדין, פסקה 10 לפסק דינו של השופט זמיר (19.6.1995)).

9. בנסיבות אלה, ראינו לחייב את העותרת בהוצאות ההליך – לא במטרה להעניש אותה או לרפות את ידיה, אלא כדי לדרבן אותה לקיים את תנאי הסף, ובכך להבטיח שעתירותיה יידונו לגופן. בדומה, אף אין בכך כדי להפחית מחשיבותה כעותרת ציבורית בעניינים שונים, אלא דווקא לדחוק בה להפנים את חשיבותה זו ולתת לכך ביטוי הולם בעתירותיה (השוו ע"מ 4620/11 קישאוי נ' שר הפנים, פסקאות 9-11 לחוות דעתו של השופט פוגלמן (7.8.2012)).

10. אשר על כן, העתירה נדחית. העותרת תישא בהוצאות לטובת אוצר המדינה בסך של 5,000 ש"ח.

ניתנה היום, י"ד באייר התשפ"א (26.4.2021).

ש ו פ ט

ש ו פ ט

ש ו פ ט